

Föreningsutskick december 2013

Föreningsutskicket i sin helhet har skickats till såväl lokalföreningar som distrikt. Utskicket går till ordförande och postansvarig eller liknande som sedan ansvarar för att informationen förs vidare till de i föreningen eller distriktet som bör nås av den.

God Jul & Gott Nytt År 2014

Detta är årets sista föreningsutskick. Vi vill ta tillfället i akt att först tacka för det år som varit och hoppas att vi alla tillsammans får ett framgångsrikt år för verksamheten. Och så en tillönskan om en God Jul och ett Gott Nytt År 2014! **Förbundskansliet är stängt den 23 till 30 december och öppnar åter den 2 januari.**

Sista dag för begäran om ersättning

15 januari 2014 är sista dag för att begära ersättningar från Sveriges Civilförsvarsförbund och Civil AB avseende år 2013. Därefter stängs redovisningen för bokslut.

Uppdatera ny medlemsavgift senast 31/12

Om er lokalförening har beslutat om ny medlemsavgift från och med 2014 är det viktigt att den nya avgiften registreras på www.civil.se senast den 31/12 2013. Detta för att aviseringen ska bli korrekt.

Medlemsvärning

Förbundsstämman har satt som mål att alla föreningar ska öka antalet medlemmar med tio procent senast 31/12 2015. För att stödja detta arbete genomför vi en aktivitet kring medlemsvärning under hela 2014. Alla föreningar som under 2014 ökar antalet betalande medlemmar med tio procent eller fler får 100 kronor per ny betalande medlem räknat på nettoökningen. Ingångsvärdet är antalet medlemmar 31/12 2013 och utgångsvärdet antalet medlemmar den 31/12 2014.

Ett exempel:

En förening har 100 medlemmar den 31/12 2013. Av olika orsaker tappar föreningen fem medlemmar under året. Föreningen värvar 20 medlemmar. Nettoökningen blir då 15 medlemmar. För dessa 15 medlemmar, givet att det är betalande medlemmar, utgår värningsstöd med 100 kronor per medlem, totalt 1.500 kronor. Ökningen i procent blir 15 procent. Utbetalningen sker i slutet av mars 2015.

Lokalföreningen behöver som sagt inte redovisa något till kansliet. Vi hämtar alla uppgifter från Max. Om en förening inte når tio procents nettoökning utgår inget värningsstöd. Tio procent är en lägstagrens men inget tak. Värningsstödet är avsett att användas i föreningens verksamhet. Vid frågor kontakta Anders J Andersson, aja@civil.se.

Protokoll från förbundsstämman 2013

Protokollet från förbundsstämman i Johanneshov i Stockholm ligger upplagt på hemsidan under följande adress: <http://www.civil.se/medlemmar/forbundsstamma/>. Du kan också gå in under ”för medlemmar” > Civilförsvarsförbundet > förbundsstämma.

Krav på politiken med flera dokument

Förbundsstämman antog ett antal propositioner som nu är gällande dokument i Civilförsvarsförbundet. Dokumenten samlas under följande länk:

www.civil.se/medlemmar/dokument/ (alternativt går du in under ”för medlemmar” > ”Civilförsvarsförbundet > dokument. De som just nu finns upplagda är ”Det här vill vi – krav på politiken” som är en beskrivning av sårbarheten i dagens samhälle och förslag på lösningar. Där finns också ett dokument som beskriver ”Stöd för Civilförsvarsförbundets organisation”.

Analys organisationsbidraget

Förbundet har låtit göra en analys av utformningen av organisationsbidraget till frivilliga försvarsorganisationer. Analysen är gjord mot bakgrund av principerna för politiken för det civila samhället. Analysen finns tillgänglig under www.civil.se/medlemmar/rapporter (överst) eller ”För medlemmar” > ”Civilförsvarsförbundet” > ”Rapporter”.

Glöm inte att uppdatera Max

En löpande uppdatering av Max underlättar för hela organisationen. Det gäller allt från adresser, mottagande av tidningen Civil till uppdatering av FRG-uppgifter av FRG-ansvarige.

Ingen utdelning på 112-dagen

SOS Alarm satsar även i år på sociala medier istället för utdelning av 112-kort. Detta av kostnadsskäl.

Civilförsvarsförbundets dag

I år inbjuder vi alla lokalföreningar och distrikt att sluta upp kring en gemensam aktivitet över hela landet. Vi kallar den för Civilförsvarsförbundets dag och planerar för att den ska äga rum lördagen den 10 maj 2014.

Årets tema är risk- och sårbarhetsanalys på hushållsnivå, RSA. Sedan i somras finns en folder framtagen och ett webbformulär på hemsidan. Styrkan i vår medverkan i 112-dagen, som blev väldigt framgångsrik, var enkelheten. Därför satsar vi på enkelhet även med Civilförsvarsförbundets dag. Möjligheten finns att bara dela ut foldern till allmänheten på samma sätt som vi gjorde med 112-korten. Men det går också att utöver detta komplettera med ett bord på stan och utgå från detta bord. Förslaget är att inte ta med för mycket foldrar eller prylar utan fokusera på RSA-foldern.

Foldern går att beställa kostnadsfritt från butiken. Just nu finns de i lager i begränsad mängd. Men innan vi gör en omtryckning ska vi se om någon del av texten eller statistiken behöver uppdateras. Nytryckta exemplar i riklig mängd kommer att finnas i butiken senast i slutet av mars 2014.

Har ni frågor om aktiviteten går det att mejla till aja@civil.se.

De som vill får gärna fotografera utdelningen på samma sätt som gjordes för 112-dagen. Vi kan inte lova att alla bilder kommer med i tidningen Civil men ett urval. Övriga bilder planerar vi för att lägga upp på en temasida på www.civil.se. Bilder och bildtext med information vem som är fotograf, var bilderna togs, vad ni gjorde och om möjligt vem som är med på bilderna skickas i ett mejl till red@civil.se. Skicka bilderna som separata filer i mejlet, lägg inte in dem i Word eller liknande. Använd originalfilerna som är så högupplösta som möjligt.

Våra uppdrag år 2013

Vi har nu nått målen för våra uppdrag inom självskyddet, energiinformationen och Blackout till 100 procent. Även när det gäller våra kurser inom området krisberedskap har vi i stort sett nått målen. Just nu pågår arbetet för fullt i flera kommuner med att slutföra årets grundutbildningar av FRG-medlemmar.

Tack alla som medverkat i uppdragen!

Civilförsvarsförbundets centrala utbildningar år 2014 inom området krisberedskap

Under år 2014 planerar vi för att genomföra följande centrala utbildningar och seminarier inom området krisberedskap. Definitivt besked om nästa års utbildningstillfällen kan inte ges förrän MSB beslutat om fördelningen av uppdrag för år 2014. Beslut om detta väntas den 17 december. Några av kurserna är tidsatta medan andra inte är det ännu. OBS! Datum och plats är preliminära uppgifter och kan komma att ändras.

Slutliga datum och platser kommer att anslås på www.civil.se så fort som detta är möjligt.

Grundutbildning av FRG-ansvariga

På försök genomförs två av kurserna under fyra dagar varav en av kurserna är uppdelad på två tillfällen.

21-23 mars	Hässleholm
4-6 april	Stockholm
8-11 maj	Göteborg
4-5 oktober	Del 1. Stockholm
18-19 oktober	Del 2. Stockholm

Fortbildning av FRG-ansvariga

11-12 april	Piteå
11-12 april	Stockholm
17-18 oktober	Hässleholm
7-8 november	Skövde

Grundutbildning av FRG-ledare

Vi planerar för sex kurser.

Repetitionsutbildning och kompetensutveckling av FRG-ledare

Vi planerar för två kurser.

Kriskommunikation för medlemmar i FRG

Vi planerar för totalt tolv kurser på följande orter:

14-16 mars	Stockholm	5-7 sept.	Malmö
28 – 30 mars	Östersund	12-14 sept.	Karlstad
4-6 april	Falun	19-21 sept.	Sölvesborg
9-11 maj	Göteborg	26-28 sept.	Stockholm
16-18 maj	Linköping eller Jönköping	10-12 okt	Luleå
29-31 aug	Kalmar	24-26 okt	Borlänge

Repetitionsutbildning i kriskommunikation

Vi planerar för totalt tio kurser på följande orter:

8 mars	Karlskrona	24 maj	Hässleholm
22 mars	Linköping eller Jönköping	30 augusti	Falun
12 april	Stockholm	6 sept.	Hallsberg
26 april	Örnsköldsvik	20 sept.	Växjö
17 maj	Göteborg	4 okt	Reserv

Samverkanskonferens om frivilliga förstärkningsresurser på regional nivå

Civilförsvarsförbundet och Försvarsutbildarna planerar för ett gemensamt uppdrag från MSB som innebär att genomföra konferenser på regional nivå i samverkan med övriga frivilliga organisationer och med länsstyrelser, landsting och kommuner som viktiga intressenter i krisberedskapssystemet. Konferenserna syftar till att informera och utbilda alla de nämnda aktörerna i under vilka former frivilliga förstärkningsresurser kan organiseras, utbildas, övas och medverka i krisberedskapen under allvarliga händelser främst på regional nivå. Goda exempel från olika län är ett viktigt inslag. De frivilliga organisationerna ges tillfälle att presentera sina resurser och vilken förmåga de kan bidra med och de offentliga aktörerna får tillfälle att presentera sina risk- och sårbarhetsanalyser och vilka behov av frivilliga de bedömer att de har. Under år 2013 genomfördes samverkanskonferenser i fem län.

Konferenserna anordnas som heldagskonferenser i sju län.

Grundkurs i svensk krisberedskap

Civilförsvarsförbundet och Försvarsutbildarna planerar för ytterligare ett gemensamt uppdrag från MSB och det gäller genomförandet av regionala grundkurser i svensk krisberedskap. Dessa ska ge grundläggande kunskaper om organisation, ansvar, författningsregler och resurser inom det svenska krisberedskapssystemet på lokal, regional och central nivå. Även erfarenheter från större och allvarligare händelseförlopp kommer att belysas. Den riktar sig i första hand till sådana

medlemmar som förutsätts komma att få viktiga roller i detta system eller till funktionärer hos organisationerna vilka förutsätts komma att syssla med frågor som har att göra med krisberedskapen. Under år 2013 genomfördes kurser i fyra län.

Kursen är på tre dagar och anordnas i sju län.

Hälsningar

Jan Alsander
Utbildningschef

Civil AB

Ersättning införs till den som säljer kurser för Civil AB

För att fylla sin funktion som intäktskälla för ägaren, dvs. Civilförsvarsförbundet, måste Civil AB öka sin vinst. Som regel är det den som säljer varor och tjänster som drar in mest pengar till ett företag. Civil AB inför därför en ersättning till den som ser till att bolaget får uppdrag som kan genomföras och faktureras. De idag helt dominerande uppdragen är kurser i HLR och första hjälpen.

Ersättningen är 400 kronor (532 kronor inkl. idag gällande sociala avgifter) per såld kurs och gäller order som tecknas efter den 1 januari 2014. Kurser som omfattar en enstaka timme är ovanligt men förekommer, men är det enda undantaget från rätten till ersättning. Rätten till ersättning gäller inte personer som har en anställning inom Civilförsvarsförbundet.

Ersättningen till säljaren inklusive sociala avgifter ska hanteras på samma sätt som ersättningen till instruktören och finansieras från den kostnadsersättning som distriktet får för den aktuella kursen. Redovisningsformuläret har omarbetats för nu aktuell åtgärd.

Förhoppningen är att ersättningen ska bidra till ökade försäljningsintäkter och därmed även ökad ersättning och vinst givet att kostnadsbilden samtidigt inte totalt sett försämras.

Den tidigare rekommendationen om ersättning till säljaren upphör samtidigt att gälla.

Anders M. Johansson

Redovisningsformulär:

Finns på hemsidan under följande länk: <http://www.civil.se/medlemmar/betalkurs-blankett/>

Inriktningsplan för åren 2014—2015

Antagen av förbundsstämman den 12 oktober 2013.

Vision för år 2015 och inriktningsplan för 2014—2015

Inriktningsplanen är en gemensam plattform hela Civilförsvarsförbundet. Den ska återspeglas i de verksamhetsplaner som behövs för en väl fungerande verksamhet på förenings-, distrikts- och förbunds nivå. För att underlätta såväl utarbetandet av verksamhetsplanerna som uppföljningen av dessa kommer mallar att ges ut till distrikt och lokalföreningar för denna planeringsperiod.

Vision

Vid årets slut 2015 är Civilförsvarsförbundet en känd kompetensutvecklare och samordnare av frivilligt lokalt arbete för individens säkerhet till vardags och vid kris.

Värdegrund

Civilförsvarsförbundets verksamhet vilar på demokratisk och ideell grund. Verksamheten genomsyras av de åtta värdena **meningsfullhet, säkerhet, kunskap, hopp, ansvar, mod, respekt** och **omtanke**. Det är så medlemskapet får stor betydelse för medlemmen och samhället.

Organisation

Hela Civilförsvarsförbundets organisation ska användas så att de av förbundsstämman fastställda målen nås. Förbundsstyrelsen ansvarar tillsammans med distriktsstyrelserna för att förbundsstämmans beslut får genomslag. Tyngdpunkten i verksamheten ska ligga lokalt, där medborgarna finns.

Civilförsvarsförbundet ska under åren 2014--2015 nå följande mål:

- **Civilförsvarsförbundets organisation**

Mål: Civilförsvarsförbundets organisation ska säkerställa en lokal närvaro som svarar mot verksamhetens inriktning och mål. Distriktsstyrelsen ska agera för att lokalföreningar bildas där sådana saknas.

- **Medlemmar**

Det finns ett stort behov av att antalet medlemmar ökar. Medlemmar som både är beredda och lämpliga att vara funktionärer är en nödvändig förutsättning för att Civilförsvarsförbundet ska kunna fungera på ett sätt som gör skillnad i samhället. Medlemsrekrytering och medlemsvård är också förbundets enskilt viktigaste utmaning. Ju fler medlemmar som aktivt deltar i verksamheten, desto hållbarare organisation och bättre resultat.

Mål: Den negativa medlemsutvecklingen måste brytas. Antalet medlemmar ska vid utgången av år 2015 ha ökat med minst 10 % i varje distrikt jämfört med förhållandet den 31 december 2013.

En särskild strävan ska vara att engagera unga i vår verksamhet samt människor i den fjärdedel av befolkningen som idag inte deltar i någon idéburen verksamhet och som erfarenhetsmässigt är mest sårbar i händelse av kris. Medlemsbasen i en lokalförening utgörs av minst 50 medlemmar, varav hälften på något sätt är aktiva i verksamheten.

- **Ungdomar**

Ungdomsverksamhet är nödvändig för att Civilförsvarsförbundet på ett bra sätt ska kunna nå fram i den kommunikation som har yngre medborgare som målgrupp. Dessutom behöver vår sammansättning av funktionärer bli mer representativ i förhållande till befolkningen. Idag är vi alltför få unga i förhållande till äldre.

Mål: Vid utgången av år 2015 ska det finnas särskild verksamhet för medlemmat i åldern 15-24 år i varje distrikt. Det mer långsiktiga målet är att det senast år 2020 ska bildas ett ungdomsförbund inom Civilförsvarsförbundet.

- **Vara känd av fler**

Civilförsvarsförbundet behöver bli mer känt hos kommunerna, landstingen/regionerna och länsstyrelserna, dvs. förbundets nyckelgrupper inom den offentliga sektorn för den verksamhet som förbundet bedriver.

Mål: År 2015 ska alla i nyckelgruppen känna igen Civilförsvarsförbundet för vad vi faktiskt gör. Förbundsstyrelsen ska ta fram en gemensam kommunikationsplan för att underlätta detta.

- **Stimulera den enskilda människans förmåga att förebygga, förbereda sig för och hantera utsatta lägen, allt från vardagsolyckor till kriser av olika format. Syftet är att öka den enskildes riskmedvetande och handlingsförmåga.**

En viktig del av detta sker genom de offentliga och andra uppdrag som Civilförsvarsförbundet tar på sig, men även genom att lokalföreningar och distrikt medverkar vid publika evenemang och tar andra egna initiativ för att nå fram till medborgarna.

Mål: Vid utgången av år 2015 ska Civilförsvarsförbundet årligen möta en halv miljon av Sveriges befolkning i samtal och utbildning om säkerhet och trygghet.

- **Frivilliga förstärkningsresurser, både i förväg organiserade frivilliga och spontant frivilliga.**

Användbara – väl sammansatta, utbildade, övade och kvalitetssäkrade – frivilliga resursgrupper, FRG, ska finnas för de kommuner, landsting/regioner och myndigheter som ser behovet av frivilliga förstärkningsresurser för att på ett bättre sätt ta sitt ansvar för krisberedskap. Förmågan att organisera spontanfrivilliga har stor betydelse för möjligheten att hantera en större kris.

Mål: Vid utgången av år 2015 ska FRG med kvalitetssäkrad verksamhet finnas i alla kommuner, landsting/regioner och myndigheter som vill ha tillgång till sådana.

Distrikten ska varje år ha gemensamma träffar för de FRG-ansvariga för avstämning, stöd och inspiration.

- **Nordisk samverkan**

Samverkan mellan de nordiska länderna står på samtliga berörda regeringars agenda. Civilförsvarsförbundet har för sin del goda skäl att ta vara på de möjligheter som består av att lära av varandra och även hjälpa varandra i över nationsgränserna när det finns behov av detta. Praktiskt hjälparbete ligger närmast tillhands i gränsområdena. Civilförsvarsförbundet ska utveckla denna samverkan med utgångspunkten att den ska vara till ömsesidig nytta.

Uppföljning

Uppföljning av fattade förbundsstämmobeslut är fundamental för resultaten och nödvändig även utifrån demokratiska aspekter.

Förbundsstyrelsen åläggs att se till att nödvändiga hjälpmedel för uppföljning tas fram, att verkställigheten av fattade förbundsstämmobeslut följs upp samt att även i övrigt noga följa verksamheten.

Föreningar och distrikt ska fortlöpande rapportera sina aktiviteter till förbundsstyrelsen via Max-registret och övriga uppföljningshjälpmedel som tagits fram.

Ekonomiska riktlinjer för förbund, distrikt och föreningar

Resurser är något vi skapar, vilket också gäller ekonomiska möjligheter. För att minska det nuvarande beroendet av staten ska alternativa finansieringskällor sökas. Projektmedel och stiftelser är exempel på finansieringslösningar som i ökad omfattning bör sökas.

Idag är Civilförsvarsförbundet en organisation där de helt avgörande ekonomiska resurserna även lokalt kommer genom statliga bidrag och uppdragsmedel. Lokal och regional medverkan är en förutsättning för att de ska kunna erhållas. Någon förbundsavgift tas inte ut av föreningar och distrikt, vilket annars är vanligt förekommande i andra organisationer.

Civilförsvarsförbundets 90-konto ska användas för att intäkterna från privata aktörer ska öka.

Olika finansieringsmöjligheter måste således prövas för att skapa bästa möjliga förutsättningar för en fortsatt utveckling av Civilförsvarsförbundet.

Verksamheten i Civil AB ska fortsätta att utvecklas, vilket sker på affärsmässig grund med Civilförsvarsförbundet som varumärke. Civilförsvarsförbundet är en ideell organisation utan eget vinstintresse, men Civil AB ska bidra till en ökad, reell självständighet för verksamheten.

Mål: Verksamheten ska över tid finansieras genom löpande intäkter. Finansiella tillgångar ska användas för sådana insatser, som bedöms bidra till att skapa förutsättningar för en fortsatt gynnsam utveckling av Civilförsvarsförbundet.

Lokala och regionala möjligheter till intäkter ska användas för att både bredda och öka finansieringen på respektive nivå.

Förslag på kontoplan

En motionär vid förbundsstämman önskade framtagning av en enhetlig kontoplan. Kansliet har tagit fram en sådan. Varje förening eller distrikt avgör själv om man vill följa den. Den föreslagna kontoplanen är tänkt som en bas att utgå ifrån. I resultaträkningen ligger intäkt och kostnadskonto uppdelade per typ av kurs som vi har idag. De har samma slutsiffra för att underlätta avstämning. Vid frågor kontakta mona.nygren@civil.se eller ring 08-629 63 65.

Förslag till kontoplan för Civilförsvarsförbundets

Distrikt och lokalföreningar

Balansräkning

	Debet		Kredit
Anläggningstillgångar	Konto	Eget kapital	konto
Inventarier	1200	Balanserat resultat	2090
Sparmedel	1350	Årets resultat	2099
Omsättningstillgångar		Långfristiga skulder	
Kundfordringar	1500	Långfristig skuld	2390
Interimsfordringar	1700		
		Kortfristiga skulder	
Kassa	1910	Leverantörsskulder	2440
Plusgiro	1920	Personalens källskatt	2710
Bank	1930	Sociala avgifter	2730
		Övriga kortfristiga skulder	2890
		Upplupna kostn. Förutbet. Intäkter	2990

Resultaträkning

	Debet		Kredit
Direkta kostnader		Intäkter	Konto
Medlemsvärningskostnader	4100	Medlemsintäkter	3100
Kostnader Självskyddet	4200	Intäkter för Självskyddskurser	3200
Kostnader FRG-kurser	4210	Intäkter för FRG-kurser	3210
Kostnader Energiinfo	4230	Intäkter för Energiinformationer	3230
Kostnader Betalkurser HLR/D-HLR	4300	Intäkter för Betalkurser i HLR/D-HLR	3300
Kostnader Betalkurser 1:a hjälpen	4310	Intäkter för Betalkurser i 1:a hjälpen	3310

Kostnader för barnutbildningar	4320	Intäkter för barnledarutbildningar	3320
		Centrala bidrag	3600
Externa kostnader		Regionala bidrag	3700
Lokalkostnader	5100	Övriga intäkter	3900
Förbrukningsmateriel	5400		
Porto och Fraktkostnader	5700		
Reklamkostnader	5800		
Kontorsmateriel	6100		
Telefon och bredband	6200		
Försäkringskostnader	6300		
Revisionskostnader	6400		
Externa tjänster	6500		
Styrelsens kostnader	6600		
Övriga externa kostnader	6900		
Personalkostnader			
Arvoden Instruktörer Självskydd	7200		
Arvoden Instruktörer Energiinfo.	7230		
Arv. Instr. Betalkurs. HLR	7300		
Arv. Instr. Betalkurs. 1:a hj.	7310		
Arv. Instr. Betalk.Barnled.kurser	7320		
Sociala avgifter	7500		
Övriga personalkostnader	7600		
Avskrivningar			
Avskrivningar	7800		
Finansiella kostnader/Intäkter			
Ränteintäkter	8300		
Räntekostnader	8400		
Årets resultat			
Årets resultat	8990		

Det här vill vi

Det moderna samhällets sårbarhet

I. Inledning

Inför regeringens aviserade proposition till riksdagen om landets krisberedskap finns skäl för Civilförsvarsförbundet att sammanfatta sina ståndpunkter i frågor som rör samhällets krisberedskap.

Här tar vi upp

- Begreppet generell krishanteringsförmåga
- Olycksstatistik och skydd mot olyckor
- Läget när det gäller försörjningsberedskap av livsmedel
- Civilförsvarsförbundet och den enskilda människan
- Krav på politiken

II. Generell krishanteringsförmåga – en beskrivning

Generell krishanteringsförmåga förutsätter ett tydligt definierat ansvar på alla nivåer i samhället – för individer och hushåll, för politiska organ och myndigheter, och för det civila samhället och dess företag och organisationer. Ansvaret omfattar beredskap i form av mental insikt, engagemang, kunskaper, materiella resurser, organisation och ledarskap. Medvetna, informerade, och förberedda medborgare är grunden för samhällets styrka.

Förmågan inskränker sig inte till någon specifik händelse. I fokus är en ***hög allmänkompetens*** som uppnås genom utbildning, beredskapsplanering, och regelbundna samövningar kring några typfall. Övningar ger god personkännedom och kunskap om varandras ansvarsområden och kompetens som ökar effektiviteten vid verkliga händelser.

När samhället är rustat för att kunna hantera en stor händelse, till exempel en kärnteknisk olycka, är sannolikheten stor att det också kan klara mindre allvarliga, helt oförutsedda påfrestningar. Det finns ingen brist på resurser i vårt samhälle, men det gäller att veta var de finns och hur man kommer åt dem i händelse av kris.

Den generella förmågan i samhällets verksamhet inbegriper framför allt förmåga att

- stå emot allvarliga störningar
- göra risk- och sårbarhetsanalyser
- tidigt upptäcka varningssignaler
- utforma information utifrån en korrekt lägesbild
- leda, samverka och kommunicera

- hantera förstärkningsresurser
- hantera evakuering och utrymning
- utöva civilt försvar

Individer och hushåll

Enskilda människor drabbas först av alla vid kris. Enskilda människor är därmed per definition en förstahandsresurs – inte en andrahandslösning. Erfarenheterna från bl.a. stormen Gudrun och stora olyckor utomlands visar att den svagaste länken, den enskilda människan, är den starkaste – om staten förmår att se till att ge kunskap om hur man klarar sig och hjälper sina medmänniskor i svåra situationer. Alla hushåll behöver göra sin egen risk- och sårbarhetsanalys med hänsyn till sina boendeförhållanden och andra omständigheter. Hushållen behöver kunskapsmässigt och materiellt vidta de förberedelser som riskanalysen indikerar för att klara sig själva i minst två dygn innan hjälp utifrån anländer.

Kommuner

Alla kommuner har ett lokalt områdesansvar. Lagen (2006:544) om kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap, ålägger kommunerna att göra risk- och sårbarhetsanalyser, upprätta beredskapsplan, och öva sin räddningstjänst och andra enheter inom förvaltningen. Vid större händelser styrs och samordnas verksamheten av kommunens krisledningsnämnd. Kommunerna bör ha avtal med frivilliga resursgrupper (FRG) och känna till vilka resurser i övrigt som finns att tillgå i det lokala näringslivet. Regelbunden utbildning och övning är en förutsättning för att vidmakthålla engagemang och förmåga.

Länsstyrelser

Länsstyrelserna har ett regionalt områdesansvar. Dygnet runt finns en tjänsteman i beredskap (Tib). Länsstyrelsernas beredskapsorganisation knyter till sig och samordnar alla berörda regionala statliga myndigheters, kommuners, företags och organisationers insatser. Länsstyrelsen är en länk mellan den lokala nivån och centrala myndigheter. Länsstyrelsen utövar tillsyn över den kommunala beredskapen och räddningstjänsten samt medverkar i utbildning och övningar.

Regering och centrala myndigheter

Regeringen har ett nationellt områdesansvar. Regeringen har till sitt förfogande ett krishanteringskansli med ständig beredskap. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) har på regeringens uppdrag till uppgift att utveckla och stödja samhällets förmåga att hantera olyckor och kriser. En rad andra myndigheter med sektorsansvar har även i kris kvar sina uppgifter enligt den så kallade ansvarsprincipen. För att främja en helhetssyn samarbetar myndigheterna inom följande sex områden: Geografisk områdesansvar, Ekonomisk säkerhet, Farliga ämnen, Skydd, undsättning och vård, Teknisk infrastruktur och Transporter.

Försvarmakten skyddar oss mot väpnat angrepp men utgör också en resurs vid andra omfattande händelser. Regeringskansliet och alla berörda statliga myndigheter har regelbundna samövningar i krishantering. Även privata företag med ansvar för infrastruktur och viktiga marknadsfunktioner har beredskap, planeringsansvar och deltar i utbildning och övningar i syfte att upprätthålla en god krishanteringsförmåga.

Frivilligorganisationer

Frivilligorganisationer, såsom Civilförsvarsförbundet, har en viktig roll inom ramen för en generell krishanteringsförmåga. Civilförsvarsförbundet är den enda frivilligorganisation i Sverige som i sin verksamhet utgår ifrån den enskilda människan, det enskilda hushållet. Genom egen informations- och självskyddsutbildning och genom uppdrag åt olika myndigheter stärker Civilförsvarsförbundet enskilda människors beredskap och krishanteringsförmåga. Andra frivilliga försvarsorganisationer rekryterar avtalspersonal till Hemvärnet och övriga Försvarmakten.

Civilförsvarsförbundet och sju andra frivilligorganisationer samverkar i rekrytering, utbildning och ledning av frivilliga resursgrupper (FRG) som genom särskilda avtal ger stöd till samhällets krishantering på kommunal nivå.

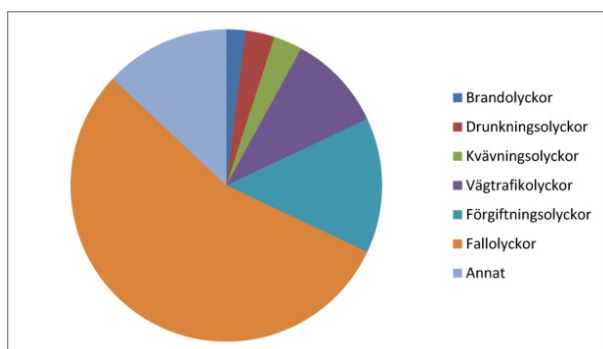
III. Olycksstatistik och skydd mot olyckor

Varje år omkommer cirka 3 500 personer till följd av olyckor.

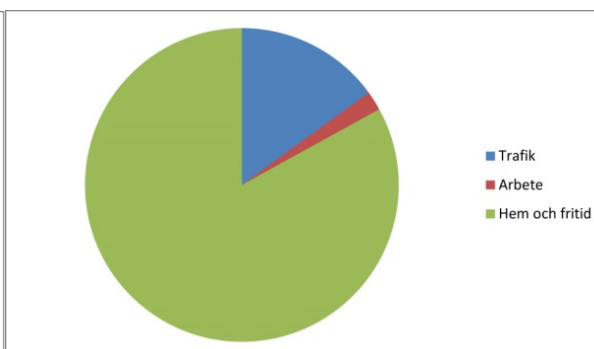
Bland både allmänhet och politiker råder betydande missuppfattningar om vilka olyckor som leder till dödsfall och vilka insatser som är mest verksamma för att förhindra dödsfall.

Statistik

Dödsfall efter olyckstyp

Dödsolyckor efter miljö

Den i särklass vanligaste dödsolyckan är en fallolycka. Därefter kommer förgiftningsolyckor. Det är i hem- och fritidsmiljön som cirka 80% av alla dödsolyckor sker.

Den årliga kostnaden till följd av olyckor i Sverige är cirka 59 miljarder kronor. Störst andel av kostnaden har fallolyckor med 37 %, tätt följda av vägtrafikolyckor vars andel är 36% av kostnaden.

Behov av insatser

Fallolyckan är den vanligaste dödsolyckan men också den olyckstyp som orsakar de största kostnaderna för samhället. Eftersom fallolyckor är jämförelsevis enkla och kostnadseffektiva att förebygga, lämpar sig ett förebyggande arbete kring dessa mycket väl för frivilligorganisationer. Frivilligorganisationer som Civilförsvarsförbundet har genom sin bredd och folkliga förankring stora möjligheter att medverka till att olyckor inom hem- och fritidssektorn förebyggs och minskas. Genom särskilda, statligt finansierade uppdrag kan frivilligorganisationerna arbeta för att motivera hushållen och enskilda människor att göra egna risk- och sårbarhetsanalyser inom hem- och fritidsmiljön och därigenom förebygga de risker som finns. På så sätt kan både lidande och pengar sparas på ett effektivt sätt.

IV. Sveriges livsmedelsförsörjning i händelse av kris

Alla – både myndigheter och medborgare – verkar vara överens om att framtiden aldrig har varit svårare att förutse än nu. Samhället är komplext. System och flöden bildar ett svåröverskådligt nystan av privata och offentliga aktörer med olika intressen och ansvar. Trots denna erkänt svår förutsägbarhet bygger vi paradoxalt nog samhällen på att vi tämligen exakt kan förutse vad som ska ske i framtiden och att denna exakthet gäller också för transporter, kommunikationssystem, energiförsörjning eller den globala livsmedelskedjan. Inställningen är att allt ska – eller snarare måste – fungera, trots väl kända sårbarheter. Detta gäller även vår livsmedelsförsörjning, att det alltid ska finnas mat på bordet.

Men hur är det egentligen med Sveriges självförsörjning av livsmedel? Hur stor är den svenska jordbruksproduktionen? Hur länge skulle hushåll, respektive Sverige som land, klara sig i en kris med bortfall av el, drivmedel och transporter, eller vid en kollaps i det finansiella betalningssystemet eller vid en avspärrning gentemot omvärlden? Finns det beredskapslager eller annan beredskap att säkra vårt lands livsmedelsförsörjning? Svaren är nej!

Bakgrund

För hundra år sedan var en av tre svenskar sysselsatta i jordbruket. Idag står jordbruket för 1,5% av sysselsättningen. På 1930-talet var målet för svensk jordbrukproduktion att landet skulle vara så självförsörjande som möjligt. Självförsörjningen fungerade under kriget, inte utan umbäranden, men ändå. Beredskapen var god ända fram till EU-inträdet 1995, då de stora beredskapslagren för livsmedel avvecklades.

För 20-30 år sedan hade vi en självförsörjningsgrad på 80-100%. Den är idag under 55% och fortsatt sjunkande. Vi har idag Europas sämsta självförsörjningsgrad. Huvuddelen av den odlingsbara marken finns i södra Sverige. Jordbruksarealen i de sex nordligaste länen motsvarar

endast 11% av den totala odlingsarealen, varför Norrlands livsmedelsförsörjning är starkt beroende av fungerande transporter från södra Sverige eller utlandet.

1993 års beredskapsförordning (SFS 1993:242) upphävdes den 1 juli 2002. Sedan dess har det inte funnits någon myndighet som har ett speciellt ansvar för livsmedelsförsörjning, och inga systematiska och regelbundna studier av livsmedelsförsörjningen i ett krisberedskapsperspektiv genomfördes.

Livsmedelsverket fick dock, på eget initiativ, år 2010 ansvar för att göra studier av risker och sårbarheter. Dock inskränker sig Livsmedelsverkets ansvar till leden efter produktionen, det vill säga distributionsledet, utan anknytning till frågan om svensk livsmedelsproduktion. 2011 kom verkets första rapport ”Livsmedelsförsörjning i ett krisperspektiv”. Här konstaterades att cirka 50% av de livsmedel som konsumeras har sitt ursprung i utlandet.

Nästan 70% av importen kommer från EU, i första hand från Danmark, Nederländerna och Tyskland. Sveriges medlemskap i EU innebär att medlemskapets alla dimensioner ska gälla och utnyttjas även i situationer om det uppstår säkerhetspolitisk spänning, oro för krig, krigsfara eller krig i Europa. Tillgången på livsmedel ska säkras genom den fria handeln inom EU. Tilltro sätts också till EU:s solidaritetsklausul, som anger att medlemsländerna i händelse av ett nationellt krisläge efter till exempel en naturkatastrof eller terroristattack ska hjälpa varandra.

Skulle vi klara att försörja oss själva i ett krisläge? Räcker EU:s gemensamma jordbrukspolitik för att vi ska kunna känna oss säkra? Knappast! Vår sårbarhet är stor – inte bara på lång sikt utan också kortsiktigt!

Dagsläget

- Det finns inget produktionsmål för svenskt jordbruk.
- Vi är självförsörjande på spannmål, men produktionen av mjölk, griskött och nötkött har sjunkit till mellan 40 och 60%.
- Det finns inte längre några beredskapslager sedan inträdet i EU. Inte heller EU har några beredskapslager.
- Det finns ingen statlig myndighet med ett samlat försörjningsansvar.

Vid ett isolerat eller avstängt krisläge bortfaller häften av Sveriges livsmedelstillgångar, dem vi importerar från utlandet. Vi skulle naturligtvis kunna livnära oss genom att slakta djuren och leva på potatis och bröd och äta vegetariskt.

Men även på kort sikt är sårbarheten hög. Det framgår med önskad tydlighet av Livsmedelsverkets rapport. En viss lagerhållning finns i alla delar av livsmedelskedjan. Men den är kort. De enskilda hushållens livsmedelslager beräknas räcka i tre-tolv dagar. Dagens butiker har inga lager. Det vi ser på hyllorna är det som finns, och det räcker bara en dag! De fåtaliga centrallagren har livsmedel för tre-åtta dagar, livsmedelsindustrin och importhamnarna har tillgångar för ytterligare ett par dagar. Alla lager finns i princip på hjul.

Slutsatser:

Om transportsystemet kollapsar är det tomt i butikerna efter ett dygn.

Om landet isoleras är hälften av våra dagliga livsmedel borta efter 10-12 dagar - även om transportsystemet skulle vara intakt.

I direktiven till regeringens nyligen tillsatta utredning ”Konkurrenskraft och utvecklingsmöjligheter för svensk jordbruks- och trädgårdsproduktion” (utredare Rolf Annerstedt) finns sårbarhetsaspekten inte med. Inte en rad om självförsörjningsgrad eller uppgift om att ta fram mål för huvuddelen av det miljövänliga svenska jordbruket. Men man skriver: *”De naturliga förutsättningarna i kombination med god tillgång på mark och vatten innebär stora utvecklingsmöjligheter för en ökad jordbruksproduktion. Trots detta är utvecklingen i viktiga delar av svensk primärproduktion vikande.”* Det vore klädsamt om också försörjningsfrågan togs upp i utredningen.

Den enskildes ansvar

Olika myndigheter har olika ansvar och mycket kan klaras genom samverkan dem emellan. Men faktum kvarstår: vid en försörjningskris måste den enskilde klara sig själv. Därför är det viktigt att ta eget ansvar. Det finns tyvärr ingen statlig eller kommunal myndighet med utpekat samlat ansvar för vår livsmedelsförsörjning. Varken myndigheter eller politiker talar heller om för medborgarna att om det blir kris, så får de klara sig själva än mindre hur man ska förbereda sig.

V. Civilförsvarsförbundet och medborgarna

Vad gör Civilförsvarsförbundet tillsammans med medborgarna?

- Ger praktiska råd på hemsidan om hur man förebygger och hanterar utsatta lägen till vardags och vid kris.
- Ökar den enskildes riskmedvetenhet och handlingsberedskap genom publika event och andra aktiviteter för medborgarna.
- Genomför självskyddsutbildningar med motsvarande inriktning som de praktiska råden.
- Tillhandahåller andra utbildningar för att öka den enskilda människans riskmedvetenhet och möjligheter att agera på lämpligt sätt vid kriser och andra utsatta situationer.
- Kanaliserar den enskilda människans engagemang och kompetens till samhällets krishanteringssystem genom deltagande i frivilliga resursgrupper, FRG.

VI. Krav på politiken

- Att regering och riksdag definierar vad som ska förstås med begreppet ”samhällets generella krishanteringsförmåga”.
- Att politiker och myndigheter (statliga och kommunala) kommunicerar offentligt vad som är enskildas egenansvar i händelse av en civil krissituation.
- Att politiker och myndigheter tar ett ansvar för att alla enskilda får kunskap om sitt egenansvar och vad man kan göra för att kunna ta sitt ansvar.
- Att alla elever i skolan ska få minst en utbildning i självskydd samt att alla medborgare ska få adekvat utbildning i hushållsberedskap.
- Att politiker och myndigheter erkänner, uppmuntrar, och stödjer det civila samhällets organisationers insatser före, under, och efter en kris.
- Att i vissa fall tilldela en frivilligorganisation ett eget ansvarsområde för samhällets krisberedskap (till exempel självskyddsinformation i skolor, hushållsberedskap, organisering av frivilliga resursgrupper, FRG).
- Att MSB tar fram beslutsunderlag till mål för alla kommuners möjlighet att inrätta FRG.
- Att staten på nytt tar ett samlat ansvar för Sveriges försörjningsberedskap.
- Att statens fördelning av resurser för att förhindra dödsfall till följd av olyckor baseras på dödsolyckornas faktiska orsaker.

Organisationsbidraget till frivilliga försvarsorganisationer

**En analys mot bakgrund av
principerna för politiken
för det civila samhället**

november 2013

**C2S Consulting AB
Christer Hallerby**

1. Uppdrag, bakgrund och disposition

Denna PM är framtagen på uppdrag av Civilförsvarsförbundet. Till grund ligger två frågeställningar som ska utredas och besvaras:

- Hur överensstämmer den fördelningsmodell för organisationsbidrag till frivilliga försvarsorganisationer med intentionerna i regeringens proposition 2009/10:55.
- MSB påstår att den finns en motsättning mellan den propositionen och en som lär finnas om styrning av statsbidrag. Stämmer det?

MSB tillämpar från och med 2011 en ny modell för fördelningen av organisationsstöd till de frivilliga försvarsorganisationerna.

I propositionen ”En politik för det civila samhället (2009/10:55)” – i fortsättningen kallad civilsamhällespropositionen - föreslås nya mål och ny inriktning för politiken för det civila samhället (tidigare folkrörelsepolitiken). Med den nya politiken ville regeringen lyfta fram det civila samhällets stora betydelse, utveckla och tydliggöra relationen mellan staten och det civila samhället och ta ett helhetsgrepp om generella frågor om det civila samhället och dess villkor. Målet för politiken ska vara att förbättra villkoren för det civila samhället som en central del av demokratin. Målet ska följas upp utifrån sex principer som utvecklas i propositionen. De är:

- Principen om självständighet och oberoende,
- Principen om dialog,
- Principen om kvalitet,
- Principen om långsiktighet,
- Principen om öppenhet och insyn
- Principen om mångfald

Jag har prövat och analyserat fördelningsmodellen utifrån dessa principer. Det är ett relevant angreppssätt, eftersom måluppfyllelsen av civilsamhällespolitiken ska prövas utifrån principerna. I proposition lägger regeringen också fast ett antal principer som bör gälla för styrningen av de statliga bidragen till det civila samhällets organisationer. Jag prövar även bidragsmodellen utifrån dessa principer.

Jag har inte funnit någon ytterligare proposition om styrningen av statsbidragen, som kan betraktas som ett aktuellt övergripande styrdokument för den statliga bidragsgivningen till civilsamhällets organisationer. Visar det sig att en sådan finns i en egen eller som en del av en annan proposition, så är jag beredd att komplettera med en analys av bidragsmodellen även mot detta dokument inom ramen för mitt uppdrag. Möjligen avses propositionen: ”Ett användbart försvar (2008/09:140)” – i fortsättningen kallad försvarspropositionen - där regeringen utvecklade sin syn mer specifikt för de frivilliga försvarsorganisationernas framtida utveckling. Jag tar upp även denna proposition och den potentiella konflikt som kan finnas i förhållande till civilsamhällespropositionen i min analys.

Dispositionen innebär att jag först har ett kort avsnitt med mina sammanfattande slutsatser. Själva redovisningen inleder jag med att särskilt behandla tre punkter där jag funnit överensstämmelsen mellan bidragsmodellen och principerna i civilsamhällespropositionen som särskilt problematisk. Jag går därefter in på principerna var för sig. Först de övergripande för civilsamhällespolitiken och sedan de mer specifika för de statliga bidragen.

Dispositionen innebär att det blir en del överlappningar i redovisningen. Det tre punkterna som jag lyfter upp som särskilt problematiska behandlas sedan också i avsnittet om de övergripande

principerna – fast mer kortfattat. Principerna för bidragsgivningen bygger i sin tur på de övergripande principerna vilket gör att det inte heller här går att undvika överlappningar med vad som behandlats i tidigare avsnitt. Uppläget är inte det bästa ur läsbarhetssynpunkt men ger bättre möjlighet att koppla slutsatser och analys direkt till de områden jag refererar till i propositionen.

2. Sammanfattande slutsatser

Min slutsats är att bidragsmodellen på flera punkter strider mot intentionerna i civilsamhällespropositionen. De viktigast är bristen på förordningsstöd samt verksamhetsbidragets utformning. Det finns också punkter där bidragsmodellen i strikt mening inte strider mot det som slås fast i civilsamhällespropositionen men där det finns möjlighet till justeringar för att få bidragsmodellen mer i överensstämmelse med intentionerna i civilsamhällespropositionen. Det gäller organisationsbidraget, dels dess storlek i förhållande till verksamhetsbidraget och dels dess knytning till organisationernas medlemsantal.

Förordningsstöd

Det finns fullt fog för att kräva att regeringen tar fram en mer omfattande förordning med en tydligare styrning av bidragsgivningen. Det krävs för att leva upp till både vad man framfört i civilsamhällespropositionen och i propositionen om ett användbart försvar samt även vad gäller andra utfästelser till riksdagen – bland annat i budgetpropositioner. Detta är särskilt angeläget inte minst mot bakgrund av de något motstridiga förhållningssätt, som regeringen redovisar i de båda propositionerna.

Antalet medlemmar och organisationsbidraget

I civilsamhällespropositionen markerar regeringen tydligt organisationsbidragets betydelse och menar att detta bör utgöra en växande andel av det totala stödet. Organisationsbidraget ska ge organisationerna ett grundläggande stöd till basfunktioner. Det finns dock inget i propositionen som säger att organisationsbidraget måste vara proportionellt mot antalet medlemmar och därför finns heller inget principiellt hinder för att ha tillämpa en modell med tak som gäller för bidraget till frivilliga försvarsorganisationer.

I försvarspropositionen anför regeringen att bidraget till frivilliga försvarsorganisationer bör riktas till verksamhet och inte till organisationer. Detta uttalande strider mot vad som sägs i civilsamhällespropositionen om vikten av att en del av organisationsstödet utgår som organisationsbidrag. Det är dock tydligt att regeringen efterhand distanserat sig från skrivningen i försvarspropositionen. I senare budgetpropositioner har regeringen markerat att organisationsstödet ska bestå av organisationsbidrag och verksamhetsbidrag. Samma sak har uttryckts i regleringsbrev till MSB. Detta uppfattar jag som att det inte längre finns någon motsatsställning i hur regeringens styrdokument ska tolkas – ett organisationsbidrag ska utgå.

Frågan är då om fördelningen mellan organisationsbidrag och verksamhetsbidrag måste följa de principer som fastslås i civilsamhällespropositionen samt att organisationsbidraget bör utgöra en växande andel av det totala stödet. Svaret på detta är – inte nödvändigtvis. I civilsamhällespropositionen betonas att det måste finnas viss flexibilitet med hänsyn till varje bidragssystem och områdes karaktär. Men enligt min mening är det ett rimligt krav att myndigheterna tydligt motiverar varför en vald bidragsmodell avviker från de principer som fastslås i civilsamhällespropositionen.

Jag saknar en tydlig motivering till varför taket för organisationsbidraget har satts till just 9 000 medlemmar. Den kommande utvärderingen bör pröva detta och för att leva upp till principerna om "dialog" samt "öppenhet och insyn" bör myndigheten tydligt motivera att vald nivå är den som är mest optimal och rättvis. Den preliminära bedömning jag gör är att bidragsmodellen bör revideras så att intervallerna för organisationsstödet blir flera och går högre upp. Det är svårt att säga vad som är rimligt och optimalt men taket bör hamna någonstans mellan 15 000 och 25 000. Då får också de större organisationer, som i stort sett verkar inom ramen för det frivilliga försvarsarbetet, ett rimligt och rättvist stöd till sin kärnverksamhet. Genom att öka det totala organisationsbidraget på så sätt

att ingen organisation får sänkt organisationsbidrag i förhållande till idag, så ges också möjlighet att uppfylla intentionerna i civilsamhällspropositionen om en växande andel organisationsbidrag på verksamhetsbidragets bekostnad.

Verksamhetsbidrag och uppdragsersättning

Det finns många tveksamheter i utformningen av verksamhetsbidraget. Min bedömning är att utformningen strider mot principen om självständighet och oberoende i civilsamhällespropositionen. Det strider också mot behovet av mätbara mål och uppföljning som slås fast i bidragsprinciperna.

Man kan säkert hävda att modellen är starkt prestationsbaserad, det är organisationernas egna prestationer som är avgörande för stödets storlek. Men verksamhetsbidragets och uppdragsersättningarnas totala storlek i förhållande till organisationsbidraget samt framförallt sammankopplingen av dem ger myndigheten stora möjligheter att långsiktigt styra självständiga organisationers utveckling eller avveckling.

Visserligen ska staten (enligt civilsamhällespropositionen) kunna ställa tydliga krav på en motprestation för att verksamhetsbidrag ska kunna utgå. Men här har verksamhetsbidraget utformats som en retroaktiv ersättning för redan utförd uppdragsverksamhet. Visst kan tidigare verksamhet och tidigare utförda uppdrag ha koppling till framtida verksamhet och den kapacitet som krävs för att utföra även framtida uppdrag. Men verksamhetsbidraget ska (enligt civilsamhällespropositionen) stödja en organisation för vad den gör i form av en viss aktivitet eller verksamhet med tydliga krav på en motprestation. Den här bidragsmodellen innebär att man stödjer en organisation för vad den har gjort. Verksamhetsbidraget utgår alltså helt utan krav på motprestation.

Utformningen innebär också att det i princip är omöjligt att sätta utvärderingsbara mål för verksamhetsbidraget, vilket innebär att modellen inte följer flera av de principer som anges för statliga bidrag.

Verksamhetsbidraget borde istället utgå för att täcka kostnaderna för mer kontinuerlig verksamhet som organisationen bedriver för myndigheten och på myndighetens uppdrag samt för den kompetens och kapacitet som krävs för att genomföra uppdraget. Staten kan visserligen på grund av budgetreglerna aldrig garantera ersättning för mer än ett år i taget, men med den förutsättningen kan mer långsiktiga avtal ändå slutas. För kortare uppdrag bör i enlighet med civilsamhällespropositionen projektbidrag användas.

3. Förordningsstöd

I civilsamhällespropositionen gör regeringen bedömningen att de större och mer permanenta bidragen till det civila samhällets organisationer normalt bör grundas på förordningar.

Bakgrunden var bland annat att Statskontoret i sin rapport "Bidrag till ideella organisationer (2004)" kom till slutsatsen att det fanns ett behov av att staten utvecklar synen på och förhållningssättet till det civila samhällets organisationer. En sådan syn behövs, enligt Statskontoret, för att staten på ett konsekvent sätt ska kunna ta ställning till om bidrag ska ges, vilken bidragsform som bör användas samt vilka villkor som ska knytas till bidraget. Statskontoret menade att bidragsgivningen i större utsträckning bör grundas på riksdagsbeslut och regleras i lag. Regeringen gick i civilsamhällespropositionen inte så långt, men förordade att en reglering gjordes i förordning.

De skäl som angavs var *för det första* att informationen om större statliga bidrag ska vara lättillgänglig så att potentiella bidragssökande har möjlighet att få kunskap om bidragens existens och vilka villkor som gäller för dem. *För det andra* skapar förordningar större stabilitet, långsiktighet och förutsebarhet, vilket är av stor vikt för att det civila samhällets organisationer ska kunna planera sin verksamhet.

Det finns en förordning för frivillig försvarsverksamhet från 1994 (1994:524). Den reglerar emellertid endast att MSB och Försvarsmakten ska fördela och betala ut organisationsstöd till frivilliga försvarsorganisationer. I en bilaga räknas upp vilka dessa organisationer är.

Förordningen innebär förutom – vilka som ska betala ut och vilka som är berättigade till bidrag – en i princip obefintlig styrning av bidraget. Det finns ingenting som möter de skäl som regeringen i civilsamhällespropositionen angav för en reglering via förordning, till exempel vilka villkor som ska gälla för bidragen och att förordningen ska bidra till större stabilitet, långsiktighet och förutsebarhet.

Myndigheterna har stor frihet att genomföra även mycket stora förändringar, vilket MSB också gjorde från och med 2011. Min bedömning är att här överensstämmer inte regelverket för bidragen till de frivilliga försvarsorganisationerna med intentionerna i civilsamhällespropositionen. En förordning finns, men förordningen är inte styrande i den utsträckning den borde vara.

I sammanhanget bör det också påpekas att regeringen vid ett flertal tillfällen har fört fram att författningsstödet för bidragen bör ses över. I försvarspropositionen skriver man: "Regeringen avser se över de författningar som reglerar den frivilliga försvarsverksamheten".

I BP 2008 skrev man att det är angeläget med en översyn av förordningen. I BP 2010 skrev man att regeringen avser se över de författningar som reglerar den frivilliga försvarsverksamheten.

Försvarsutskottet har vid två tillfällen uttalat att anslaget i statsbudgeten till frivilliga försvarsorganisationer bör återinföras för att säkerställa ett visst grundstöd. (Medlen till de frivilliga försvarsorganisationerna finns kvar men har sedan 2010 förts in under ett annat anslag.) Ett annat sätt för regeringen att tillmötesgå riksdagen är att reglera anslagets struktur, fördelningen mellan organisationsbidrag och verksamhetsbidrag, i en förordning.

4. Antal medlemmar och organisationsbidraget

Organisationsbidraget i den bidragsmodell som tillämpas bygger på en modell där medlemsantalet i en organisation utgör bas. Medlemstalet knyts i olika intervaller till ett visst antal prisbasbelopp. Den högsta nivån är 32 basprisbelopp till organisationer som har mer än 9 000 medlemmar. Civilförsvarsförbundet har 19 520 medlemmar.

Modellen missgynnar helt klart en organisation med många medlemmar. Organisationsstödet höjs stegvis i olika intervaller mellan 300 – 9 000 medlemmar. Därefter slutar trappan. Tidigare låg medlemstaket på 30 000. Någon logisk förklaring till varför just 9 000 är en optimal högstanivå har jag inte kunnat finna.

Någon form av medlemstak verkar rimligt, eftersom en del organisationer har väldigt många medlemmar och där flertalet har engagerat sig av andra skäl än frivilligt försvarsarbete till exempel Röda Korset och skytterörelsen. Tittar man på organisationernas karaktär och inriktning – graden av fokus på frivilligt försvarsarbete - verkar en övre gräns på 20 000 mer rimlig.

Regeringen anför i civilsamhällespropositionen att de statliga bidragen som huvudregel bör delas upp på bidragstyperna organisationsbidrag och verksamhetsstöd samt uppdragsersättning.

”Organisationsbidrag bidrar till den grund av långsiktigt inriktad kärnverksamhet som varje självständig organisation vilar på och är på så sätt en förutsättning för att andra typer av bidrag ska fungera väl i organisationen. Organisationsbidragen utgår ifrån att det är själva organiseringen i sig som är det primära. Värdet ligger här framför allt i organiseringens demokratiska funktion, men även i andra positiva effekter, såsom att deltagande i det civila samhällets organisationer tycks öka tilliten mellan människor, liksom till samhället i stort.” Regeringen anför vidare att den andel som utgörs av organisationsbidrag måste vara tillräckligt stor för att organisationerna ska kunna ha en grundnivå av stabil finansiering och därmed även kunna planera sin verksamhet långsiktigt.

En organisations kostnader för kärnverksamheten bör i de flesta fall – åtminstone delvis - vara relaterad till hur många medlemmar organisationen har, ju fler medlemmar ju högre kostnader. Det finns dock inget i civilsamhällespropositionens principer för styrning av de statliga bidragen som innebär att ett bidrag måste vara proportionellt till antalet medlemmar. Däremot menar regeringen att det för att stoppa att civilsamhällets organisationer tappar medlemmar kan finnas behov av att anpassa bidragsvillkor som har med storlek att göra för att organisationer inte ska försvinna helt. Organisationsbidrag ger möjlighet till finansiering för basfunktioner som många gånger är en förutsättning för en organisations existens.

Sammanfattnings gå det inte att hävda att bidragsmodellen när det gäller antal medlemmar inte överensstämmer med intentionerna i civilsamhällespropositionen. I propositionen finns inget krav på att organisationsbidraget ska vara proportionellt till antalet medlemmar. Å andra sidan finns det inte heller något som hindrar att organisationsbidraget är medlemsbaserat. Tvärtom anges det tydligt att organisationsbidragets syfte är att ge en grundnivå av stabil finansiering och är till för att finansiera basfunktioner. Kostnader som rimligen är högre ju fler medlemmar man har.

I försvarspropositionen anför regeringen ”för att öka effektiviteten i verksamheten anser regeringen att det samlade statliga stödet i ökad omfattning bör utgå till verksamheter i stället för organisationer. Regeringen anser därför att det särskilda organisationsstödet inriktning och omfattning bör ses över”. Den bidragsmodell som nu används är anpassad till detta uttalande (PM MSB 2013-04-23). Detta uttalande är klart motstridigt det som regeringen anför i civilsamhällespropositionen om att organisationsbidraget är viktigt för organisationernas självständighet och som en grund för långsiktig finansiering av kärnverksamheten. Regeringen anför också i civilsamhällespropositionen att organisationsbidraget bör utgöra en större del av det samlade organisationsstödet: ”Regeringen anser dock att det trots detta finns tydliga tecken på en utveckling mot allt mer styrda och kortsiktiga former av stöd till det civila samhällets organisationer, bl.a. genom en allt större andel verksamhets- och projektbidrag. Denna utveckling bör på ett generellt plan motverkas mot bakgrund av att det är av stor vikt att det civila samhällets organisationer kan verka fritt, självständigt och kritiskt i samhällsdebatten. Bidragsnivåerna bör därför följas upp regelbundet i syfte att eftersträva att andelen organisationsbidrag och liknande generella bidrag totalt sett ökar i förhållande till mer detaljstyrda bidrag inom respektive bidragssystem.” Samtidigt menade regeringen att det dock måste finnas viss flexibilitet med hänsyn till varje bidragssystem och områdes karaktär.

Det kan naturligtvis mot denna bakgrund sägas att bidragsgivningen till de frivilliga försvarsorganisationerna måste balanseras och jämkas mellan de något motstridiga principer som angetts i de båda propositionerna. I Budgetpropositionen för 2010 tydliggör regeringen dock att den anser att organisationsbidraget bör finnas kvar, men att omfattningen av och inriktningen för det bör ses över. Det var denna översyn som senare resulterade i den nya bidragsmodellen.

I MSB:s regleringsbrev för 2013 tydliggör regeringen samma sak: Organisationsstödet ska ges i form av organisationsbidrag och verksamhetsbidrag: I regleringsbrevet står ingenting om att stödet i ökad omfattning bör utgå till verksamheter i stället för organisationer. Det är tydligt att regeringen har närmast sig den syn på organisationsbidragets betydelse som finns i den senare civilsamhällespropositionen.

Även Riksdagen har markerat vikten av ett grundläggande organisationsstöd för de frivilliga försvarsorganisationerna. Regeringen skriver i BP 2014 att Riksdagen vid två tillfällen tillkännagivit som sin mening att det särskilda anslaget för organisationsstöd (som togs bort 2010) till frivilliga försvarsorganisationer bör återinföras. Anledningen till detta är att riksdagen velat säkerställa ett grundläggande organisationsstöd för de frivilliga försvarsorganisationerna.” Dessa bägge uttalanden har gjorts efter att den nya bidragsmodellen började tillämpas 2011.

Regeringen konstaterade dock med anledning av riksdagens uttalanden att borttagandet av det särskilda anslaget inte inneburit någon nämnvärd förändring av nivån på organisationsstödet. Regeringen menade vidare att inte heller Försvarsmaktens och MSB:s införande av en ny modell för fördelningen av organisationsstöd till de frivilliga försvarsorganisationerna 2011 haft någon inverkan på den totala summan organisationsstöd. Regeringen bedömde mot denna bakgrund att det i inte fanns något skäl att återinföra det särskilda anslaget för organisationsstöd för de frivilliga försvarsorganisationerna.

Det är tydligt att regeringen har glidit ifrån den inställning man hade i försvarspropositionen och närmast sig den hållning man senare gav uttryck för i civilsamhällespropositionen. Det går dock inte att entydigt säga att den bidragsmodell som tillämpas strider mot intentionerna i civilsamhällespropositionen. Det får dessutom anses tydliggjort – i BP 2014 – att regeringen tagit del av och gjort en egen bedömning av den gällande bidragsmodellen. Man konstaterar att den nya modellen inte haft någon inverkan på den totala summan organisationsstöd. Man förbigår dock helt de interna omfördelningar mellan organisationerna som den nya modellen inneburit.

Min bedömning är bidragsmodellen bör revideras. Den strider inte mot men kan ges en utformning som bättre överensstämmer med intentionerna i civilsamhällespropositionen. En möjlig utformning skulle kunna vara att intervallerna för organisationsstödet blir flera och går högre upp. Det är svårt att säga vad som är rimligt och optimalt men taket bör hamna någonstans mellan 15 000 och 25 000. Då får de större organisationer som i stort sett verkar inom ramen för det frivilliga försvarsarbetet ett rimligt och rättvist stöd till sin kärnverksamhet. Det totala organisationsbidraget bör öka på så sätt att ingen organisation får sänkt organisationsbidrag i förhållande till idag. Då uppfyller man också intentionerna i civilsamhällespropositionen om en större andel organisationsbidrag på verksamhetsbidragets bekostnad. Jag att även verksamhetsbidraget bör förändras – se följande avsnitt

Myndigheten har för stor frihet när det gäller att utforma en bidragsmodell. De stora förändringar som skett inom ram och den oro som funnits för organisationsstödet utformning överhuvudtaget, borde föranleda regeringen att göra ett antal förtydliganden och strama åt tyglarna. Detta stärker behovet av en tydligare förordning. I det avseendet uppfylls inte intentionerna i civilsamhällespropositionen – se tidigare avsnitt.

5. Verksamhetsbidrag och uppdragsersättning

Vid sidan av organisationsbidrag utgörs statens stöd av verksamhetsbidrag och uppdragsersättning. Detta är helt i linje med vad som förordas i civilsamhällespropositionen.

Verksamhetsbidragets syfte är att bidra till de frivilliga försvarsorganisationernas förmåga att ta emot och genomföra uppdrag från myndigheter och leverera efterfrågad resurs. I civilsamhällespropositionen beskrivs syftet med verksamhetsbidrag som att det bör väljas: "när syftet är att stödja en organisation inom det civila samhället i dess roll att ge service till såväl medlemmar som allmänhet. Det är då fråga om att stödja organisationen för vad den gör i form av en viss aktivitet eller verksamhet. Här bör staten kunna ställa tydliga krav på motprestation. Måluppfyllelsen ska bedömas utifrån organisationernas motprestation, vilket innebär att man bör kunna tillämpa resultatstyrning på liknande sätt som inom övrig statlig verksamhet."

Verksamhetsbidragets konstruktion reser en del frågetecken i förhållande till syftet som det beskrivs i civilsamhällespropositionen. Det stödjer inte en organisation för vad den gör och det finns inga krav på motprestation.

Storleken på verksamhetsbidraget avgörs av den mängd uppdragsersättning som utgått under de två föregående åren. Mottagen uppdragsersättning divideras med total utbetald uppdragsersättning. Den procentandel som blir resultatet utgör också organisationens andel av det totala verksamhetsbidraget. Det innebär att kommande års verksamhetsbidrag helt och hållet avgörs av omfattningen uppdrag, som man tidigare år fått av samma myndighet som ansvarar för utbetalningen av organisationsstödet. Min bedömning är att detta strider mot principen om självständighet och oberoende i civilsamhällespropositionen.

Man kan säkert hävda att modellen är starkt prestationsbaserad, det är organisationernas egna prestationer som är avgörande för stödets storlek. Men verksamhetsbidragets och uppdragsersättningarnas totala storlek i förhållande till organisationsbidraget samt framförallt sammankopplingen av dem ger myndigheten stora möjligheter att långsiktigt styra självständiga organisationers utveckling eller avveckling.

Visserligen ska staten (enligt civilsamhällespropositionen) kunna ställa tydliga krav på en motprestation för att verksamhetsbidrag ska kunna utgå. Men här har verksamhetsbidraget utformats som en retroaktiv ersättning för redan utförd uppdragsverksamhet. Visst kan tidigare verksamhet och tidigare utförda uppdrag ha koppling till framtida verksamhet och den kapacitet som krävs för att utföra även framtida uppdrag. Men verksamhetsbidraget ska (enligt civilsamhällespropositionen) stödja en organisation för vad den gör i form av en viss aktivitet eller verksamhet med tydliga krav på en motprestation. Den här bidragsmodellen innebär att man stödjer en organisation för vad den har gjort. Verksamhetsbidraget utgår alltså helt utan krav på motprestation. Det går därför inte heller att sätta några utvärderingsbara mål för verksamhetsbidraget, vilket även strider mot principerna för statlig bidragsgivning (se nedan).

Verksamhetsbidraget borde istället utgå för att täcka kostnaderna för mer kontinuerlig verksamhet som organisationen bedriver för myndigheten och på myndighetens uppdrag samt för den kompetens och kapacitet som krävs för att genomföra uppdraget. Staten kan visserligen på grund av budgetreglerna aldrig garantera ersättning för mer än ett år i taget, men med den förutsättningen kan mer långsiktiga avtal ändå slutas. För kortare uppdrag bör i enlighet med civilsamhällespropositionen projektbidrag användas.

Med en sådan här inriktning kan också fördelningen mellan verksamhetsbidrag och uppdragsersättning ändras så att verksamhetsbidragen utgör en större andel. Detta skulle vara en betydligt mera transparent modell där det tydligare framgår vilka prioriteringar som myndigheten gör. Uppdragsersättning bör användas för uppdrag som är tydligt specificerade och begränsade i tiden. Villkoren bör likna de som gäller för kommersiella avtal inklusive overhead som tillfälligt tas från den permanenta organisationen. Verksamhetsbidrag bör användas för långsiktig verksamhet som myndigheterna lägger ut på organisationerna och där kravet på motprestation är tydligt.

6. Övergripande principer för civilsamhällespolitiken

Enligt civilsamhällespropositionen ska målen för civilsamhällespolitiken följas upp mot sex grundläggande principer. Jag går i det följande igenom hur bidragsmodellen för frivilliga försvarsorganisationer överensstämmer med de intentioner som principerna ger uttryck för.

6.1 Principen om självständighet och oberoende

Här menar regeringen att det relevant att studera organisationerna och deras medlemmars möjligheter att självständigt bedriva sin verksamhet utan obefogad kontroll eller inblandning från stat, kommun och landsting. En viktig aspekt är vilka system som finns för statliga bidrag.

Regeringen understryker att den statliga styrningen genom bidrag inte bör bli alltför omfattande. Detta innebär att nivån på de bidrag som utgår för viss specifik verksamhet inom ett område, ofta genom verksamhets- och projektbidrag, inte bör dominera alltför kraftigt över de bidrag som utgår för organisationernas existens och mer generella behov, dvs. vanligen organisationsbidrag.

Det bör t.ex. undvikas att det civila samhällets organisationer blir så beroende av uppdragen att deras roll som självständiga opinionsbildare och röstbärare begränsas på grund av farhågor att de kan komma att förlora uppdrag.

Min uppfattning är att här överensstämmer inte den bidragsmodell som tillämpas för de frivilliga försvarsorganisationerna med intentionerna i civilsamhällespropositionen. Det totala verksamhetsbidrag som utgår är klart större än organisationsbidraget, vilket strider mot principen. En viss avvikelse från principen bör dock accepteras med hänsyn tagen till de frivilliga försvarsorganisationernas speciella karaktär och de uppgifter de har inom försvar och krisberedskap. I propositionen menade regeringen också att bidragssystemen bör kunna variera och anpassas efter olika verksamhetsområdets behov, och därmed även se olika ut.

Försvarspropositionen kom något år före civilsamhällespropositionen men får ändå anses som ett viktigt styrdokument för bidragen till de frivilliga försvarsorganisationerna. Där slås fast att "för att öka effektiviteten i verksamheten anser regeringen att det samlade statliga stödet i ökad omfattning bör utgå till verksamheter i stället för organisationer". Regeringen har dock vid senare tillfällen distanserat sig från den formuleringen och klargjort att ett organisationsbidrag ska utgå – bland annat i BP 2010 och i regleringsbrev till myndigheterna. Däremot har regeringen inte uttalat sig om fördelningen mellan bidragstyperna, vilket är en brist (se nedan om behov av förordningsstöd).

Trots de särskilda behov som kan finnas, skrivningarna i försvarspropositionen och den speciella verksamhetsinriktningen för de frivilliga försvarsorganisationerna anser jag att diskrepansen mellan storleken på organisationsbidraget och verksamhetsbidraget är väl stor och därför inte överensstämmer med intentionerna i civilsamhällespropositionen. Jag menar att man i

bidragsmodellen bör ta större hänsyn till antalet medlemmar och därmed något förstärka organisationsbidraget på verksamhetsbidragets bekostnad.

Framförallt anser jag dock att konstruktionen på verksamhetsbidraget, som bygger på tidigare års uppdragsersättning, strider mot principen om självständighet och oberoende. Den ger myndigheterna alltför stora möjligheter att långsiktigt styra självständiga organisationers utveckling eller avveckling.

6.2 Principen om dialog

Här menar regeringen att principen om dialog ska vara vägledande för förhållandet mellan staten och det civila samhället generellt, dvs. inom de olika områden där det civila samhället verkar. Regeringen bedömer det som angeläget att besluts- och beredningsprocesser inom alla olika områden omfattar dialog med det civila samhället.

Bidragsmodellen är framtagen efter en process där berörda organisationer medverkat och haft möjlighet till dialog med myndigheterna. Man genomförde också en remissomgång innan förslaget genomfördes: MSB redovisar där att 3 av 18 organisationer motsatt sig modellens införande. Det finns även möjligheter för organisationerna att komma med synpunkter mm i den utvärdering som nu görs av modellen. Därför har myndigheterna huvudsakligen agerat på ett sätt som överensstämmer med intentionerna i civilsamhällespropositionen.

Jag menar dock att det finns ett frågetecken avseende hur man för dialog. I en PM från MSB (2013-1310) beskrivs hur processen såg ut innan den nya bidragsmodellen infördes. I den arbetsgrupp som utarbetade förslaget fanns frivilligorganisationerna representerade. MSB skriver: "Modellen godtog så småningom, efter smärre justeringar, av de flesta av organisationerna. Tre av organisationerna godtog inte den nya modellen." Det kanske inte är så konstigt, eftersom i stort sett alla organisationerna blev vinnare med den nya modellen.

En organisation tappade kraftigt i ekonomiskt stöd, nämligen SCF vars organisationsstöd minskade med 65 procent mellan 2010 och 2011. Jag lägger ingen värdering i detta. Det kanske fanns goda argument. Låter man detta ske så ser rimligen myndigheten det som en välmotiverad och önskvärd konsekvens. Vad jag saknar är redovisade motiv och en tydlig argumentation för varför detta är en önskad utveckling. För att en bra dialog ska löpa krävs att bägge parter är öppna och transparenta med sina motiv och argument.

6.3 Principen om kvalitet

Regeringen anför att principen om kvalitet innebär att ideell verksamhet som bedrivs på offentligt uppdrag bör kunna följas upp och utvärderas för att synliggöras, utvecklas och jämföras med andra aktörer. Samtidigt bör det klargöras att principen om kvalitet endast är relevant för det civila samhällets organisationer när de utför tjänster på uppdrag från det allmänna, inte för deras roll som röstbärare och opinionsbildare.

Min bedömning är att bidragsmodellen med uppdragsersättning och verksamhetsstöd och de krav som ställs vid genomförande av uppdrag och uppföljning från försvarsmyndigheterna överensstämmer med intentionerna i civilsamhällespropositionen.

6.4 Principen om långsiktighet

Regeringen anför att det är av stor vikt rent generellt att det civila samhället har goda, långsiktiga och stabila förutsättningar för sin existens och verksamhet. Bidragssystem bör präglas av stabilitet för att det ska vara möjligt för organisationerna att planera, bedriva och utveckla sin verksamhet på ett långsiktigt sätt. Detta förutsätter att det finns möjligheter inte bara till verksamhets- och projektbidrag, utan även till organisationsbidrag som ger förutsättningar för organisationers basverksamhet i form av t.ex. ett kansli med personal. När förändringar trots allt behöver genomföras är det viktigt att information om detta sprids till det civila samhället i god tid.

Min bedömning är att bidragsmodellen som den nu är utformad överensstämmer med principen om långsiktighet. Däremot brast man kraftigt vid införandet. Att en organisation (SCF) drabbas av en så kraftig neddragning av organisationsstödet från ett år till ett annat överensstämmer inte med principen om långsiktighet.

6.5 Principen om öppenhet och insyn

Regeringen anför att eftersom det civila samhället har viktiga funktioner i demokratin som intressebevakare, opinionsbildare och ifrågasättare är det angeläget att viktiga beslut föregås av en transparent process där det civila samhället har möjlighet till insyn och dialog. En annan betydelse av principen är att verksamhet som bedrivs inom det civila samhället med stöd av skattemedel bör beskrivas öppet av den bidragsmottagande organisationen.

Min bedömning är att den här principen handlar om ömsesidighet och samverkan i verksamheten utifrån sina respektive roller. Den har ingen direkt relevans för bidragsmodellen utöver vad jag redan framför tidigare vad avser principen om dialog.

6.6 Principen om mångfald

Regeringen anför att regelverk, bidragssystem m.m. bör ge utrymme och förutsättningar för en rad organisationsformer inom det civila samhället, liksom för många former av relationer mellan det offentliga och det civila samhället. System för bidrag och ersättningar till ideella aktörer bör inte låsa in dem i en bestämd form som försvårar utveckling och expansion. En annan betydelse av principen om mångfald är att det civila samhället bör avspegla och omfatta människor från olika delar av befolkningen. Alla delar av befolkningen ska ha möjlighet att engagera sig ideellt och ta på sig uppdrag och uppgifter.

Jag bedömer att bidragsmodellen huvudsakligen överensstämmer med den här principen men det finns risker på längre sikt. Det finns en lång rad olika statliga bidrag och bidragsformer riktade mot det civila samhällets organisationer. Bidraget till frivilliga försvarsorganisationer är en typ av bidrag som, åtminstone delvis, bör baseras på den speciella situationen att de har uppgifter inom försvar och krigsberedskap. Regeringen har också i förordning bestämt vilka dessa organisationer ska vara. Mot den bakgrunden ser jag inte bidragsmodellen som för begränsande när det gäller organisationsformer mm. Däremot finns det en betydande risk i att bidragsmodellen ger myndigheterna möjlighet att långsiktigt styra organisationerna i en viss riktning och därmed också "låser in dem i en bestämd form". Detta p.g.a. den låga andelen organisationsbidrag och kopplingen mellan uppdragsersättning och verksamhetsbidrag.

Bidragsmodellen innehåller inga särskilda incitament när det gäller mångfald. Det är rimligt att grundläggande demokratikrav, verksamheten ska vara icke-diskriminerande mm, ligger som grund för bedömningen om organisationsstöd ska utgå överhuvudtaget. Med den utformning

verksamhetsbidraget har idag är det inte möjligt att använda jämställdhetskriterier eller krav på etnisk mångfald till grund för bidragsbesluten. Däremot är det naturligtvis möjligt för myndigheterna att ställa särskilda kvalifikationskrav för eller krav på inriktning av olika uppdrag som ersätts med uppdragsersättning. Med en annan utformning av verksamhetsbidraget skulle det dock vara möjligt att på ett tydligare sätt stödja verksamhet som syftar till ökad jämställdhet och verksamhet som riktar sig till exempel till ungdomar i utanförskapsområden.

7. Principer för styrning av statliga bidrag

I civilsamhällespropositionen anger man också ett antal principer som bör gälla för styrningen av de statliga bidragen till det civila samhällets organisationer. Jag går i det följande igenom hur bidragsmodellen för frivilliga försvarsorganisationer överensstämmer med de intentioner som principerna ger uttryck för.

7.1 Bidragssystemen bör kunna variera och anpassas efter olika verksamhetsområdets behov, och därmed även se olika ut, men en enhetlig terminologi i bidragssystemen bör eftersträvas.

7.2 Bidragsnivåerna bör följas upp regelbundet i syfte att eftersträva att andelen organisationsbidrag och liknande generella bidrag ökar i förhållande till mer detaljstyrda bidrag, såsom projekt- och verksamhetsbidrag, inom respektive bidragssystem. Det bör dock finnas utrymme för flexibilitet med hänsyn till varje bidragssystem och områdes karaktär.

Punkterna kommenteras gemensamt.

Det finns en lång rad statsbidrag som handhas av regeringskansliet och olika myndigheter. I propositionen anför regeringen att bidragssystemen måste kunna variera efter syfte och olika verksamhetsområdes behov. Det gäller även fördelningen av organisationsstödet mellan till exempel organisationsbidrag och verksamhetsbidrag. Det finns flera skäl till att betrakta bidraget till frivilliga försvarsorganisationer som speciellt. Men jag menar dock att organisationsbidragets andel av det totala bidraget är för liten och inte överensstämmer med de intentioner som det ges uttryck för generellt i propositionen.

Bidragsmodellen ansluter till den terminologi som används i civilsamhällespropositionen. Organisationsstödet består av organisationsbidrag och verksamhetsbidrag. Dessutom utgår uppdragsersättning. Utformningen av bidragsmodellens verksamhetsbidrag är dock knappast i enlighet med intentionerna i civilsamhällespropositionen. Enligt propositionen är verksamhetsbidraget till för att stödja vad en organisation gör i form av viss aktivitet eller verksamhet. Här är det rimligt att staten ställer tydliga krav på en motprestation.

Bidragsmodellens verksamhetsbidrag grundar sig helt på tidigare utbetald uppdragsersättning. Det blir på det sättet snarare en del av uppdragsersättningen som betalas ut retroaktivt. En sorts bonus på redan utförd verksamhet. Något krav på motprestation kan därmed inte ställas.

7.3 De större och mer permanenta bidragen till det civila samhällets organisationer bör normalt grundas på förordningar.

Det finns en förordning som avser de frivilliga försvarsorganisationerna. Den anger dock endast vilka myndigheter som ska betala ut bidrag och vilka organisationer som ska vara mottagare. Jag bedömer att förordningen inte alls är styrande i den utsträckning som krävs för att överensstämja med intentionerna i civilsamhällespropositionen.

7.4 Övergripande syfte bör anges för alla bidrag till det civila samhällets organisationer.

Syftet bör tydliggöras av regeringen i förordning. Den nuvarande förordningen innehåller inget syfte.

7.5 Mätbara mål bör finnas för alla bidrag med undantag för organisationsbidragen, för vilka målen inte i lika hög grad är mätbara.

För verksamhetsbidraget finns inga mätbara mål. Bidragsmodellen har getts en utformning där målstyrning är helt omöjlig, eftersom bidraget helt och hållet baseras på historiska redan genomförda aktiviteter.

Jag utgår från att de uppdrag som ersätts med uppdragsersättning var för sig har mätbara mål.

7.6 Bedömningar av resultat och effekter ska göras för alla bidrag med undantag för organisationsbidragen, där mer övergripande utvärderingar i stället bör genomföras.

De mer omfattande utvärderingar som jag funnit har gjorts i form av statliga utredningar 1997 och 2008. Den utvärdering som MSB redovisat tidigare i år (2013-1310) p.g.a. ett regeringsuppdrag samt den enkät man nu i höst skickat ut till organisationerna bedömer jag mera handlar om bidragsmodellen i sig än dess resultat av och effekter på den verksamhet som bedrivs av frivilligorganisationerna.

Men som jag påpekade i tidigare punkt så är det i princip omöjligt att sätta mål för verksamhetsbidraget så som det nu är utformat och då går det inte heller att bedöma resultat och effekter. Däremot bedömer jag att målen är tydligare när det gäller uppdragsersättningen och utgår ifrån att det där regelbundet görs bedömningar av resultat och effekter. Eftersom verksamhetsbidraget är starkt knutet till uppdragsersättningen så skulle man kunna anta att de faller in i samma utvärderingar. Jag kan dock se vissa metodproblem med att blanda en utvärdering och resultatbedömning av uppdragen som gett uppdragsersättning med en framtida utbetalning av verksamhetsbidraget som grundar sig på samma uppdragsersättning.

7.7 Krav på god ekonomisk redovisning ska ställas på alla bidragsmottagande organisationer.

7.8 Åtterrporteringskraven kan variera beroende på bidragsform.

Jag bedömer att bidragsmodellen överensstämmer med intentionerna i civilsamhällespropositionen för bägge dessa punkter.

7.9 Oberoende utvärderingar bör genomföras för alla bidrags- och ersättningssystem.

Hittills är det bidragsansvarig myndighet som på regeringens uppdrag utvärderat bidragsmodellen.